

Sygn. akt VU 883/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 października 2013 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący SSO Magdalena Marczyńska

Protokolant Alicja Jesion

po rozpoznaniu w dniu 17 października 2013 roku w Piotrkowie Trybunalskim na rozprawie sprawy z wniosku K. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym

z udziałem (...) Spółki z o.o w K.

na skutek odwołania K. G.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

z dnia 11 lipca 2012 r. sygn. (...)

oddala odwołanie.

Sygn. akt VU 883/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 11 lipca 2012 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. stwierdził, iż wnioskodawczyni K. G. nie podlegała w okresie od 1 kwietnia 2007 roku do 11 marca 2008 roku obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, tj. ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu z tytułu wykonywania pracy nakładczej w firmie (...) Spółce z o.o. w K.. W uzasadnieniu podniósł, że zawarcie umów o pracę nakładczą miało na celu obejście prawa, albowiem strony chciały wywołać skutek polegający na umożliwieniu uniknięcia opłacania przez wnioskodawczynię składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

W odwołaniu od powyższej decyzji, złożonym w dniu 13 września 2012 roku, K. G. wniosła o jej zmianę i ustalenie, że w spornym okresie podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania pracy nakładczej oraz zasądzenie kosztów procesu. W ocenie skarżącej zawarcie umowy o pracę nakładczą nie miało na celu obejścia ustawy. Ponadto wnioskodawczyni wniosła o wystąpienie przez Sąd w trybie art. 188 Konstytucji do Trybunału Konstytucyjnego celem zbadania zgodności rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 roku w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą z art. 22 i 31 Konstytucji RP.

ZUS wnosił o oddalenie odwołania.

Postanowieniem z dnia 18 września 2012 roku Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. wezwał z urzędu do udziału w sprawie zainteresowanego (...) Spółkę z o.o. w K..

Zainteresowany nie zajął stanowiska w sprawie.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych ustalił co następuje:

W dniu 1 kwietnia 2007 roku K. G. zawarła umowę o pracę nakładczą na czas nieokreślony z (...) Spółką z o.o. w K..

Stosownie do treści powyższej umowy nakładca powierzył wykonawcy prace polegające na przygotowywaniu, kopertowaniu, adresowaniu i wysyłce materiałów reklamowych dostarczonych przez nakładcę.

Strony ustaliły miesięczną minimalną ilość pracy w wysokości 145 kompletów reklamowych. Zgodnie z § 2 ust. 1 przedmiotowej umowy wykonawcy przysługiwało wynagrodzenie za wykonaną pracę obliczone według stawki jednostkowej, którą strony ustaliły na poziomie 3,50 złotych brutto za skompletowanie i wysłanie jednej przesyłki reklamowej. Obowiązkiem wykonawcy było rozliczenie wykonanej pracy w danym miesiącu do ostatniego dnia miesiąca kalendarzowego poprzez dostarczenie nakładcy raportu w wykonanej pracy. Zgodnie § 4 pkt 4 umowy nie wykonanie wskazanej w umowie normy nie musiało skutkować rozwiązaniem umowy. Na podstawie ww. umowy wnioskodawczyni wykonywała pracę nakładczą dla (...) Spółki z o.o. w K. do dnia 12 marca 2008 roku. W świadectwie pracy za powyższy okres zatrudnienia wskazano, że wnioskodawczyni nie uzyskiwała wynagrodzenia określonego w § 3 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 roku w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą.

(dowód: umowa o pracę nakładczą z dnia 1 kwietnia 2007 roku k. 11, świadectwo pracy k. 9 w aktach ZUS)

W dacie zawarcia umowy o pracę nakładczą K. G. prowadziła własną działalność gospodarczą.

(okoliczność niesporna)

W 2007 roku wnioskodawczyni uzyskała przychód z tytułu pracy nakładczej w wysokości 224 złotych, wskazując jednocześnie koszty uzyskania przychodu w kwocie 224 złotych, a dochód zerowy. W 2008 roku wnioskodawczyni uzyskała przychód z tytułu pracy nakładczej w wysokości 112 złotych, wskazując jednocześnie koszty uzyskania przychodu w kwocie 112 złotych, a dochód zerowy, przy czym od dnia 13 marca 2008 roku wnioskodawczyni świadczyła prace dla (...) S.A. w T..

(dowód: informacje o dochodach oraz pobranych zaliczkach na podatek dochodowy k. 6, 5, świadectwo pracy k. 9 w aktach ZUS)

Wnioskodawczyni została zgłoszona do ubezpieczeń społecznych z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy o pracę nakładczą. Płatnik składek z tytułu umowy o pracy nakładczej wykazał niskie podstawy wymiaru składek w wysokości od 0,00 do 28,00 złotych miesięcznie.

(dowód: zgłoszenie do ubezpieczenia k. 2, wyciąg z konta ubezpieczonej k. 3, 4 w aktach ZUS)

Sąd Okręgowy zważył i ocenił co następuje:

Odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie.

Stosownie do treści § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 roku w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą (Dz. U. z 1976r. Nr 3, poz. 19 ze zm.) w umowie o pracę nakładczą strony określają minimalną miesięczną ilość pracy, której wykonanie należy do obowiązków wykonawcy. Jednocześnie w sytuacji, gdy praca nakładcza nie jest jedynym lub głównym źródłem utrzymania dla wykonawcy, minimalna ilość pracy powinna być tak ustalona, aby jej wykonanie zapewniało uzyskanie co najmniej 50% najniższego wynagrodzenia określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie art. 77⁴ pkt 1 k.p.

Zgodnie zatem z wyżej powołanym przepisem określenie minimalnej miesięcznej ilości pracy, a tym samym zapewnienie wykonawcy określonego wynagrodzenia stanowi warunek konstrukcyjny umowy o pracę nakładczą, odróżniający ją od pozostałych umów cywilnoprawnych, a to z uwagi na cel, jakim jest upodobnienie sytuacji prawnej

wykonawców do sytuacji prawnej pracowników, z uwzględnieniem jednak specyfiki tego rodzaju pracy. Oznacza to, iż istotnym elementem umowy o pracę nakładczą jest określenie minimalnej miesięcznej ilości pracy, a tym samym zapewnienie wykonawcy określonego wynagrodzenia. Powyższe znalazło potwierdzenie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2008 roku wydanego w sprawie III UK 73/07, LEX nr 356045.

W świetle powyższego przepis § 3 ww. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 roku nie dopuszcza dobrowolności w zakresie kształtowania wynagrodzenia za pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą, a wyznacza minimalne wymogi, których spełnienie warunkuje możliwość uznania, iż łączący strony stosunek prawny w ogóle ma cechy umowy o pracę nakładczą.

Podkreślić należy, iż całokształt zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wskazuje w sposób nie budzący wątpliwości, że wnioskodawczyni w ramach wiążącego ją z płatnikiem składek stosunku prawnego nie osiągała przychodu z pracy nakładczej w wysokości co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę. W spornym okresie wnioskodawczyni otrzymywała bowiem wynagrodzenie w wysokości od 0 do 28 złotych miesięcznie.

W związku z powyższym uznać należało, że wydając zaskarżoną decyzję ZUS prawidłowo przyjął, że zawarta przez wnioskodawczynię z zainteresowanym umowa o pracę nakładczą nosiła znamiona nieważności w świetle art. 58 § 1 k.c. Umowa o pracę nakładczą, której jedynym celem jest nie jest świadczenie pracy, ale uzyskanie prawa do wyboru ubezpieczenia z uwagi na niską składkę jest bowiem umową mającą na celu obejście prawa. Trudno zaś zakładać, że rzeczywistym celem skarżącej było świadczenie pracy w ramach zawartej umowy o pracę nakładczą, skoro uzyskiwała ona za nią w spornym okresie niewielkie wynagrodzenie i jednocześnie prowadziła własną działalność gospodarczą.

W ocenie Sądu Okręgowego przedmiotową umowę o pracę nakładczą należało również uznać za nieważną na podstawie art. 58 § 2 k.c., tj. z uwagi na jej sprzeczność z zasadami współzycia społecznego. Co prawda zawarcie umowy o pracę nakładczą w celu uzyskania drugiego tytułu do ubezpieczeń społecznych nie jest sprzeczne z ustawą, jednak nie może to oznaczać akceptacji dla nagannych, nieobojętnych społecznie zachowań oraz korzystania ze swoich praw w sposób sprzeczny z zasadami współzycia społecznego, gdy działanie stron umowy podyktowane jest jedynie zamiarem osiągnięcia nieuzasadnionych korzyści finansowych kosztem całego systemu ubezpieczeń społecznych i innych ubezpieczonych.

W ocenie Sądu Okręgowego dążenie przez strony do uzyskania pełnej ochrony prawa ubezpieczeń społecznych od przychodu z pracy nakładczej uzyskiwanego w kwotach nieprzekraczających 30 złotych miesięcznie, przy opłacaniu przez płatników i ubezpieczonego składek na te ubezpieczenia w kwotach po kilkanaście złotych miesięcznie, narusza nazwane normatywne i nienazwane zasady współzycia społecznego, w tym: zasadę równego traktowania wszystkich ubezpieczonych, zasadę solidaryzmu ubezpieczeń społecznych, zasadę ochrony interesów i niepokrzywdzenia innych ubezpieczonych, zasadę nieuprawnionego nieuszczipiania środków funduszu ubezpieczeń społecznych oraz zasady uczciwego obrotu prawnego zmierzające do objęcia nieuprawnionym tytułem ubezpieczenia społecznego wykonawcy pozornej umowy o pracę nakładczą.

Dodatkowo w świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego należało przyjąć, że kwestionowana umowa o pracę nakładczą nosi również znamiona pozorności. Słuszność takiego wniosku potwierdza powołany wcześniej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2008 roku w sprawie III UK 73/07, wskazujący, iż zawarcie przez strony umowy o pracę z zamiarem niedotrzymania warunku z § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia z dnia 31 grudnia 1975 roku w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą w istocie kreują stosunek prawny dotknięty pozornością.

O pozorności danej umowy decydują okoliczności wynikające z art. 83 § 1 k.c. okoliczności, jakie muszą występować w momencie składania przez strony oświadczeń woli. Czynności prawna pozorna charakteryzuje się łącznym spełnieniem następujących przesłanek: po pierwsze oświadczenie woli musi być złożone wyłącznie dla pozorów, po drugie oświadczenie musi być złożone drugiej stronie, a ponadto adresat oświadczenia woli musi zgadzać się na dokonanie czynności jedynie dla pozorów. Złożenie oświadczenia woli dla pozorów oznacza, że strona je składająca

w żadnym wypadku nie chce, aby powstały skutki prawne, jakie prawo zwykle łączy ze składanym przez nią oświadczeniem.

Pomimo zatem, iż w przedmiotowej sprawie zawarta pomiędzy wnioskodawczynią z zainteresowanym umowa o pracę nakładczą pod względem formalnym nie budzi zastrzeżeń, to w rzeczywistości zamiarem stron umowy było osiągnięcie korzyści finansowych kosztem całego systemu ubezpieczeń społecznych i innych ubezpieczonych, poprzez obniżenie obciążeń na rzecz ZUS w drodze zwolnienia wnioskodawcy z obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzonej jednocześnie działalności gospodarczej.

Okolicznością niesporną jest bowiem, że wnioskodawczyni w spornych okresach otrzymywała wynagrodzenie z pracy nakładczej w wysokości maksymalnie 28 złotych miesięcznie. Nie można zatem przyjąć, że celem zawarcia umów o pracę nakładczą było uzyskiwanie dochodów koniecznych do jej utrzymania.

W piśmie procesowym z dnia 22 listopada 2012 roku wnioskodawczyni podniosła, iż faktyczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu wykonywania pracy nakładczej wynosiła ponad 380 złotych miesięcznie. Okoliczności tej wnioskodawczyni nie wykazała jednakże w toku postępowania. Zgłoszony przez skarżącą świadek J. S., który miał potwierdzić powyższą okoliczność, zeznał że jej nie zna i nie wie z kim miała zawartą umowę o pracę nakładczą, a także, że nic mu nie wiadomo na temat wykonywania przez wnioskodawczynię pracy na podstawie umowy o pracę nakładczą i nie wie jakie wynagrodzenie otrzymywała z tytułu wykonywania tej pracy. Fakt otrzymywania przychodu z pracy nakładczej w wysokości co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę nie wynika także w żaden sposób z faktu, że w okresie od 1 maja 2007 roku do 31 marca 2008 roku wnioskodawczyni była ubezpieczona w ubezpieczeniu grupowym (...). Dodać należy, iż wnioskodawczyni nie stawiała się na żadnej z rozpraw wyznaczonych w sprawie, mimo że była prawidłowo powiadomiona o ich terminach.

Poza sporem pozostaje, że istotnym elementem umowy o pracę nakładczą jest określenie minimalnej miesięcznej ilości pracy, a tym samym zapewnienie wykonawcy określonego wynagrodzenia. Jeśli zatem strony umowy o pracę nakładczą zawierają ją z zamiarem niedotrzymania tego warunku, w istocie ich świadczenia woli dotknięte są pozornością. Pod pozorem umowy o pracę nakładczą strony zawierają umowę o dzieło (art. 627 k.c.), bądź umowę o świadczenie usług (art. 750 k.c. w związku z art. 734 k.c.), a biorąc pod uwagę charakter pracy świadczonej przez wnioskodawczynię (adresowanie kopert i wysyłanie ulotek reklamowych) w niniejszej sprawie mamy do czynienia z tym drugim typem umowy, z jej konsekwencjami w prawie ubezpieczeń społecznych wynikającymi z przepisu art. 9 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Pozorna umowa o pracę nakładczą, na podstawie, której jej strony nie miały zamiaru i nie realizowały konstrukcyjnych obowiązków dotyczących rozmiaru wykonywanej pracy w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości, co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę, nie stanowi uprawnionego tytułu podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym osób wykonujących pracę nakładczą (art. 6 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 9 ust. 2 in fine ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 z późn. zm.).

Podkreślić przy tym należy, iż analiza treści zawartej przez wnioskodawczynię umowy o pracę nakładczą wskazuje, iż strony nie miały zamiaru i nie realizowały konstrukcyjnych obowiązków dotyczących rozmiaru wykonywanej pracy w ilości gwarantującej wynagrodzenie w wysokości, co najmniej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę, na co wskazuje § 4 pkt 4 ww. umów wskazujący, iż nie wykonanie wskazanej w umowie normy nie musi skutkować rozwiązaniem umowy.

W ocenie Sądu nie zachodzą wątpliwości, co do zgodności przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 grudnia 1975 roku w sprawie uprawnień pracowniczych osób wykonujących pracę nakładczą z Konstytucją RP, a zatem nie było podstaw, aby zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego z odpowiednim pytaniem prawnym na podstawie art. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.).

Z tych też względów, nie znajdując podstaw uzasadniających wniesione odwołanie, Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.